

Már-már átfordulunk valami pozitívabb végkifejlet és újrakezdés lehetőségébe. Már-már hisszük, hogy a Hajléktalan Csonka Családot megéri a Szent Család, a Szent Háromság üzenete. Paulus örökkévaló hitére találhat, Gabó, Gábiel, Dávid, Góliát talán mind jobbik énjére ébredhet. Ám győző Posso vagy Vosso, akik elhítetik az emberekkel, hogy nem érdemes küzdeni a jobbjért. A végső lehetetlennek hitt isteni igazság túl távoli. A pangás és a nihil, amiben jelenleg élnek, amelyben korábban, a (kommunista) múltban is éltek, valahol mégis csak biztonságosabb, hiszen eddig is elvultunk valahogy, aztán is elveszünk a konkrét nihilben, az izzadság és bélszagú vegetációban.

A Possók, a féldiktátorocskák elhítetik az emberekkel: jobb, ha nem hiszünk. Mert ha Godot nem jön el, nem is létezik. Utóbbiban pedig az a jó, hogy ha menny sincs, akkor pokol sem létezik. Akkor azok, akik ökológiai apokalipszissel, nemzethalállal meg effélékkel riogatják az emberiséget, Godot nevében, tévednek. Ahogy eddig volt, eztán is lesz mindig valahogy. És Possónak végül sikerül elterelni a figyelmet a valódi választás valódi esélyéről. A megváltó pillanatról. Godot nem jött meg, illetve elment, mert úgy látta: még mindig éretlen reá az emberiség.

És a világvége mégiscsak megvalósul (hat). Az emberiség úgy járhat, mint a felhőkarcoló kétszázadik emeletéről kizuhant ember, ki az ötödik szinten így szól: Istenem, eddig megúsztam, most már nagyobb baj nem történhet. Ám mégis.... Miriam, a Hajléktalan Csonka Család anyja megszüli a kisdedet. A gonosz erői, Sadot, a SÁTÁN vezetésével azt írják ki egy koporsóforma ábrára: VÉGE. Ám a FIÚ a reményteli KISDED megszületése után megfordítja a koporsó formát, és lesz belőle KEHELY. Az Úrvacsora, az újrakezdés szimbóluma. Benne az ÍRÁS, mint a SZENTÍRÁS alakmása: FOLYTATJUK:...

Jókai Anna keresztény humanista, lélekemberi, spirituális üzenete ezúttal sokrétű, komplex szerkezetben, zaklatott költői látomások formájában érkezett hozzánk. Megalkotta regényében mai világunk, a vesztsébe rohanó emberiség költői regénybe plántált alakmását. Megmutatta azt, ami VAN. És azt is, költői látomásba foglalta, ami lehetséges. A remény parányi, de elpusztíthatatlan szólamát. A műfaji megújulás sikerült, a szürreális regényteremtés kísérlete ragyogó eredményre vezetett. Szeretne bennünket felvidítani, de csak reményt csillanthat meg. Godot eljövételében ő mindig is hitt, de tisztában van azzal, hogy az emberiség még mindig érdemtelenül hitetlen, egyszerre szegi meg mind a tíz parancsolatot, s egyszerre tobzódik a hét főbűnben. Vár ránk az apokalipszis és az újrakezdés.

Ő megtette a magáét. Újabb remekléssel köszöntötte saját hetvenötödik születésnapját.

Pósa Zoltán

Az emlékidő titkai Fecske Csaba:
Első életem
Bíbor Kiadó, Miskolc,
2006.

A Miskolcon élő Fecske Csaba költészete fokozatosan és folyamatosan emelkedett az igazán jelentékeny lírikusi életművek sorába. Noha hetvenes évek végi indulásakor Kenyeres Zoltán például már a „formateremtés mámorát” és a pontos rajzolatú tárgyias leírások erejét dicsérte a költő verseiben, a klasszicizáló zenei és festői hatásokat a személyiség filozofikus hangoltságú érzelmi-intellektuális öntanúsításával szintetizáló artistikus beszédmód eredetisége inkább csak újabban váltott ki osztatlan kritikai elismerést (Szepes Erika – Műút, Kiss László – Irodalmi Jelen, Zsiri László – Vigilia, Balajthy Ágnes – Partium, Bán Olivér – Spanyolnátha és mások írásainak tanúsága szerint is). A „természetes (gyermeki) tisztaság, a póztalan őszinteség és a hagyományos értékvilág iránt elkötelezett olvasók körében első köteteitől számon tartott lírikus az utóbbi években vált a kortárs irodalom jelentős poétikai és világképi szempontból egyaránt figyelemre méltó alkotójává” – ahogy azt Ködöböcz Gábor megállapította (Napút, 2002/1.; és in: uő: *Értékvilág és formarend*, Miskolc, 2003). Az *Első életem* című versgyűjtemény így tehát olyan markáns és reprezentatív foglalatja ennek a kiérlelődött írásművészetnek, amely Bereti Gábor (Napút, 2007/2.) szerint már „a pályája zenitjére ért” poéta szuggesztív megnyilatkozása, Bedecs László (Bárka, 2007/2.) értékelésében pedig a „legmegbízhatóbb” kortársi teljesítmények közé magasodik.

Fecske Csaba lírájának szuverén sajátosságai talán legelsősorban a megejtő idő-érzékenység titkaiban kereshetők. Kimérten hullámzó (gyakran négysoros versszakokká kerekedő, de mindig központozás nélküli) mondatainak jellegadó alaptónusa a szelíd és meditatív melankólia zsongó-zsongító lélek dallama; a rezignáltan is titokfűrkésző elégi-kusság. Lét és idő mélységes rejtelmével szembesül a lírai én, s az egzisztenciálisan átélt elmúlástudat bölcséleti dimenzióit torokszorító hangulati erővel ellenpontozza, még inkább revelálja a hétköznapi, olykor banális tárgyiasság világa. A képi szemléletesség hitelesíti elsősorban az elmúlt idő, a megragadhatatlan múlt, jelen és jövő lélekizgató hatalmával – a számára adott evilági mindenségben a semmivel – birkózó halandó ember reménytelen reményét: az emlékek létében, a létezés emlékeiben való megkapaszkodás örökös vágyát („volt-e ami nincs / van-e ami egyszer megesezt”). Az érzékletes képi és fogalmi kifejezésformák mulandó élet és folytonosan sajtó emlékékezés messziről felborzongó sejtelmét úgy közvetítik, hogy abba a volt-lét varázslatos valóság-hitele, az eltűnt gyermekkor vidító enyhét

nyújtó paradicsomi távlata és a megismételhetlent átszellemítő visszarévedés metafizikai rezonanciája egyaránt belesűrűsödik: „jó volt gyerekek lenni / jó volt ha volt mit enni / emlékszem én mindenre / mindenben mindig egyre / nem szegte kedvem semmi / életem van ezernyi / lelkeim in-cselkedve száll / előled karvaly-halál / jó volt gyerekek lenni / jó volt csak lenni lenni”; „már nincs belőle semmi / egyedül én maradtam / emlékeim salakja / a halhatatlan létből / egy pillanat sincs többé / egy ágyba fekszik immár / soha és mindörökké / jó volt gyerekek lenni / itt lenni lenni lenni” (*Jó volt*). Ami elmúlt, az nemcsak veszendőségében, hanem visszahozhatatlan egyszerűségében is az örökévalóval érintkezik. Az „emlékezet nem törődik a ténynyel” – mert spirituális érvényessége nem a végesbe zárt tapasztalati entitásokban gyökerezik.

A halál és az ittlét egybefonódásának a költői misztériuma itatja át a személyes szülőföldi, otthoni – szögligeti – élmények felidézésének sugallatos atmoszféráját, a szerelem kamaszos csodáit és ifjúkori vagy kései erotikus hívásait, gyönyöreit és hanyatlásait, a kiüresedett szülői ház „csontig ható némaságát”, a testi romlásba taszító betegség és az „időgondozóban” tengetett ál-élet fájdalmas és tapintható tanácstalanságait, vagy a táji-természeti milió tünékeny szépségeit meg a városi-lakótelepi közeg köznapi nyomorúságait. (Egészen felkavaró látéletek közelítik meg a szegénység egyszerre pokoli és földöntúli artikulálhatatlanságát – amikor *A Széchenyi utcai koldus* előtt „néha-néha felszisszen a karfára tett / üres konzervdoboz sötétje a beledobott aprópénz nyomán / taknya ezüstjén csilán a közelítő alkonyat különös fénye / a hang ahogy megköszöni a kuncogó filléreket / mintha nem is a szájából jönne valahonnét a gyomrából / a bőre alól mert nincsenek szavai már csak a szervei / a csontjai hangoskodnak”). A kísértetiesen „matató” félelem az egykedvű beletörődéssel, a teremtés talányait faggató kíváncsiság a felismerés bölcsességével keveredik – amikor „a hallgatag húsban már a csont neszez”, a csontról „lassan észrevétlenül / tekeredik le” az élet, s „lekopik az emberről a teste”, vagy mikor ösparadoxonok sejlenek fel az öregek sorvadása, enyészése láttán: „ismétli bennük fájdalom s öröm / kérdéseikre Isten nem felel / minden csak távozik semmi se jön / nem az idő múlik ők múlnak el”. S így tágul ez a lélek-bolydító léttudat a megnevezett transzcendencia felé is, biblikus – ó- és újszövetségi – témavariációkkal, vagy egyszerű-naiv bájukban megindító ima-féleségekkel és „keserű” zsolttárogatással; legvégső hittapasztalati és értelmi tisztaságot sugárzó – vagyis a racionalizálható istenérvek, istenbizonyítékok teológiai-filozófiai logikáját is felvillantó – fohászokkal: „Istenem Istenem / ne csak én lehessenek / neked is kell lenned / én miért ha te nem”.

Fecske Csaba lírájának finoman rétegezett és megraga-

dóan összetett alaphangját még tovább árnyalják a bujkáló humor és (ön)íronia modulációi. A versbeszéd „klasszikus modern” poétikusságában, stilizált választékosságában és formakultúrájában megnyilatkozó létszemléleti illúziótlanság – ahogyan Elek Tibor (*Új Könyvpiac*, 2006. december; és in: uő: *Árnyékban és fényben*, Pozsony, 2007) lényeglátón rávilágított – izgalmasan bővülve „már olyan különböző hangnemeket (tragikus, ironikus, humoros), emelkedettebb és játékosabb nyelvi rétegeket egyidejűleg mozgásba hozó, dinamikusabb struktúrájú, polifonikusabb hangzás- és jelentésvilágú verseket eredményez, amelyek a súlyos kérdéseket a létezés disszonanciáin és esetlegeségein keresztül, a személyiség megrendültségét pedig a múlt értékei felé forduló, szilárdan rögzítettnek látszó, jelenbeli pozíciójának elbizonytalanodásában is képesek megmutatni.” Mintapéldája lehet ennek a komplexitásnak többek között a Körmendi Lajos emlékére írott szép költemény, a *Neked szántam* is. A szeretettel teli rímjátékot kiemelő mottószerű kezdetet („itt hagyott Luis Körmendi / már Isten borát hörpenti”) folklorisztikus-mitologikus asszociációk („száll a madár ágról ágra / száll a lélek más világba”), s az eltávozott kedves barát szellemi-erkölcsi küldetésének valóban szívhezszóló lírai megfogalmazásai követik: „mindenese a Kunságnak / magad másokra használtad / szívet szívhöz illesztettél / sok kis tettel nagyot tettél”.

A személyes élményközpontú ciklusok (*Hazajáró*, *Az lesz, ami volt*, *Itt lenni nélkülem*, *Idényvég*, *Kilátásnak belőlem*) horizontját az átképzéletes, kultúr- és irodalomtörténeti képzeteket stilizáló sorozatok (*Eleitől fogva*, *Idegen érzés*) dúsan színezett világa a szövegek közötti rájátszások és reminiscenciák posztmodern jellegű irányai felé is kiszélesíti. A formai rezdülések finom interferenciákkal kapcsolják össze a megidézett kedves költőelődök (Rilke, József Attila, Weöres) szemléleti vonásait a parafrázisba ölelt önreflexív hatáselemekkel; a *Szeptemberi átírat* például szétválaszthatatlanul olvasztja egybe az édes-bús életérzés és a rímparádés verselés kosztolányis melódiáját a megszenvedettség sajátos akkordjaival („arcomban immár két öreg szem / öregszem bár erre nem töreksem”; „a kezdet hajdan nem ezt ígérte / mégis azt mondom Uram megérte”), a *Miskolcon járt az ősz* pedig a nyersebb és groteszkebb maiságával utal az Ady-féle disszonanciák aktualitására („Miskolcra tegnap beszökött az ősz / lányokat molesztált a forintson / a Bükkben avarra bukott egy őz / kibuggyanó piros vércsepp a som”).

Fecske Csaba verseskönyve mai líránk maradandó értéke; egyúttal meggyőző tanúságtétel: gyökeresség és emberi egyetemesség továbbra is egymást feltételező értékszféráinak a hiteles és sikeres együttes művészi képviselhetőségéről.

Bertha Zoltán